



## A Holland Nemzeti Könyvtár (Koninklijke Bibliotheek)<sup>1</sup> és a digitalizálás

RADÓ Rita

### Bevezetés

A Holland Nemzeti Könyvtár (Koninklijke Bibliotheek) közepes méretűnek számít a világ nemzeti könyvtárai között. A könyvtár 1982-ben költözött Hágába az Állami Levéltár mellé. Később ugyanitt kapott helyet a Holland Irodalmi Múzeum és Dokumentációs Központ, az IFLA<sup>2</sup> és a FID<sup>3</sup> központja több más kulturális intézménnyel együtt (LIBER,<sup>4</sup> UDC Consortium<sup>5</sup>).

A könyvtár jelenleg hétmillió nyomtatott dokumentummal (könyv, hírlap, magazin), ötszáz adatbázissal és e-folyóirattal rendelkezik. 2016-ban a gyűjtemény mintegy negyvenezer könyvvel és közel ugyanennyi folyóirat-lapszámmal, illetve majdnem kétezer új folyóiratpéldánnyal növekedett. 2007 óta szelektáltan archiválja a holland webhelyeket.

A Koninklijke Bibliotheek (a továbbiakban: KB) 2005 óta fontos szerepet tölt be a nemzeti könyvtárak együttműködésében, társalapítója volt a The European Librarynek (TEL) és az Europeanak, melyek működtetésében a mai napig kulcsszerepet játszik.

Az elmúlt húsz évben a KB folyamatosan fejlesztette szervezetét és szolgáltatásait. Ebben az időszakban a hagyományos papíralapú kiadások tárolása, katalogizálása, valamint az olvasótermekhez kapcsolódó tradicionális fizikai szolgáltatásai mellett előtérbe került a digitális állománygyarapítás.

A KB mindig is élen járt a korszerű fejlesztésekben: nemzeti könyvtárként elsőként biztosította állománya elérését az online katalóguson keresztül, első honlap-

juk 1993-ban indult, alig néhány évvel a világháló megjelenése után.

1997-ben a KB megnyitotta az első digitális raktárát (e-depot) az elektronikus publikációk számára, és megkezdte a digitális tartalmak megőrzésére vonatkozó kutatásait. Az IBM-mel együttműködve 2003-ban a digitális tartalmak hosszú távú megőrzését biztosító rendszert fejlesztettek ki, melyet a mai napig használnak.

A papíralapú dokumentumok digitalizálása az 1990-es években kezdődött, 1995-től a digitális anyagok online módon is elérhetővé váltak. A 2000-es évek elején – együttműködésben más holland gyűjteményekkel – országos digitalizálási projektek indultak: a *Memory of the Netherlands* (1999), a *Dutch parliamentary papers* (2003) illetve a *Dutch newspapers online* (2006). Az utóbbi projektben a nemzeti könyvtár nyolcmillió oldalnyi hírlapot digitalizált.

A kétezres évektől – az internet térnyerésével – a felhasználók igényei a nemzeti könyvtár digitális szolgáltatásaival kapcsolatban megváltoztak, és ezzel párhuzamosan jelentősen megnövekedtek. Elvárás-ként jelent meg, hogy az új digitális szolgáltatások is legyenek átfogóak és mindenki számára szabadon elérhetők a világhálón.

A technológiai fejlesztések és az internet használata a könyvtári szolgáltatások teljes megújulásához vezettek. Az egyik ilyen új kezdeményezés a *Memory of the Netherlands* volt.

## **Hollandia Emlékei (Geheugen van Nederland, GVNL – Memory of the Netherlands)**

### **A program indulása**

Az 1990-es évek végén vált egyértelművé, hogy a holland kulturális örökségnek csak igen kis része érhető el digitális formában, illetve a kulturális örökséget őrző intézmények saját gyűjteményeiket sok esetben forrás- és szakértelem hiány miatt nem tudják digitalizálni. Emellett az intézmények gyűjteményeik vonzerejének megtartása érdekében vonakodtak állományukat az interneten digitálisan közzétenni. Ugyanakkor azok az intézmények, melyek digitálisan már elérhetővé tették gyűjteményeiket, nem álltak kapcsolatban egymással, emiatt a felhasználóknak nehéz volt az adatbázisokban eligazodni, mert először meg kellett tudniuk, melyik intézmény tulajdonában van az általuk keresett tárgy vagy dokumentum.

Ezt a helyzetet orvosolta a KB kulturális örökség

nemzeti digitalizálási programja, amelynek vezetője *Hans Jansen*, a könyvtár e-stratégiai igazgatója volt. A program célkitűzése szerint hatalmas mennyiségű tárgyat és dokumentumot (s azok metaadatait) tesznek hozzáférhetővé a nagyközönség és az oktatás számára digitalizált formában. A program a digitális gyűjteményeken kívül kiemelten foglalkozik a nyílt hozzáférés és a szerzői jogvédelem problematikájával, illetve a metaadatok szabványosításával is. A kezdeményezést az Oktatási, Kulturális és Tudományos Minisztérium is felkarolta, s 2000-ben mintegy hatmillió euróval támogatta a program elindulását és a *Memory of the Netherlands* adatbázis létrehozását. Ennek eredményeképpen a holland kulturális örökség nagy része hozzáférhetővé vált a nyilvánosság számára.

### **Az adatbázis tartalma**

Az adatbázisban több mint száz holland múzeum, levéltár és könyvtár gyűjteményéből találhatunk digitalizált alkotásokat (festményeket, rajzokat, fényképeket, szobrokat, kerámiákat, bélyegeket, plakátokat és újságkivágatokat). Az adatbázis összesen 92 intézmény 132 gyűjteményéből mintegy 800 ezer objektumot tartalmaz. A felhasználóknak többféle keresési lehetőségük van: böngészhetnek a *Memory of the Netherlands* adatbázisában, de akár témánkénti vagy intézményenkénti kereséseket is végrehajthatnak. A projekt koordinátora a KB, ők tárolják az adatbázis dokumentumait és működtetik a program honlapját.<sup>6</sup>

A program kezdete óta alapvető cél a kulturális örökségi gyűjtemények digitalizálásának támogatása. A digitalizálás során létrehozott képek minőségére vonatkozó specifikációt és a minőségellenőrzést is a program biztosította. A digitalizált képeket a *Memory of the Netherlands* honlapján teszik közzé, illetve az adott intézmények saját alkalmazásaikban is használhatják.

A projektbe kerülő képek szelekcióját illetően a legfontosabb szempont a változatosság és a reprezentáció volt; arra törekedtek, hogy a válogatás a holland kultúra és történelem főbb témáit és korszakait a lehető legkiegyensúlyozottabban képviselje. További kiválasztási kritériumként szerepelt, hogy a képek a nagyközönség számára vonzóak, illetve oktatási célra is felhasználhatóak legyenek.

A digitalizálandó anyagok szelektálása azonban rendkívül összetett, időigényes és költséges tevékenység, ezért a program ezt el kívánta kerülni. Mint ahogy

azt Hans Jansen, a KB egykori e-stratégiai igazgatója és a Memory of Netherlands egyik kezdeményezője elmondta: „Különösen a program elején feltétlenül szükség volt nagy mennyiségű kép előállítására, különben a látogató nem kap elég találatot a keresésére.”<sup>7</sup>

Végül, de nem utolsósorban fontos kritérium volt a gyűjtemények közötti összhang, a koherencia megteremtése.

## Nyilvánosság és szerzői jogi kérdések

A program végrehajtása során a nyílt hozzáféréssel és a szerzői jogi kérdésekkel kapcsolatban számos probléma merült fel többek között azért, mert a kulturális szektor új szereplője volt a digitális világnak. A legtöbb intézmény erőteljesen védte – a sok esetben igen különleges, és saját intézményének identitását és létjogosultságát meghatározó – gyűjteményeit. A gyűjtemények interneten való ingyenes elérése teljességgel ellentmondott az intézmények tradicionális hozzáállásának: attól tartottak, hogy az ingyenes online hozzáférés csökkenteni fogja látogatóik számát. Ez a félelem érthető volt, hiszen Hollandiában a múzeumok támogatásának mértéke a látogatók számán alapul.

Mivel a Memory of the Netherlands lényegi jellemzője a nyílt hozzáférés, az ebből adódó esetleges visszaéléseket technikai megoldásokkal zárták ki. Az adatbázisban látható képek ugyan igen jó minőségben jelennek meg, de publikálásra vagy nagyításra teljességgel alkalmatlanok. Az online megjelenő tartalom részletessége és felbontása nem egyezik meg az eredetivel.

A program elindítóit továbbra is hangsúlyozzák, hogy a Memory of the Netherlandsnak a verseny helyett inkább együttműködésre kell törekednie. Ugyanakkor tisztában voltak vele, hogy a nyílt hozzáférés teljességgel ellentmond a holland szerzői jogi törvényeknek, melyek 1902 óta léteznek. A magyarhoz hasonlóan Hollandiában is a szerző halála után 70 évig védi az alkotást a szerzői jog. Az ebből adódó nehézségeket úgy próbálták elkerülni, hogy kizárólag szerzői jogi korlátozások alól mentes, illetve a szerzői jog szempontjából semleges műveket gyűjtöttek. A szerzői jogi kérdésekért az adott művet birtokló intézmény a felelős.

Az adatbázisokban található képeket mindezek figyelembe vételével teszik az interneten elérhetővé. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a képeket mindenki ingyen használhatja. A gyűjtemény képeit

csak oktatási, illetve nem kereskedelmi célra lehet felhasználni. Publikálás esetén a felhasználáshoz a gyűjteményt birtokló intézmény engedélye szükséges. Így is gyakori, hogy az intézmények plusz védelemmel látják el digitális dokumentumaikat (pl. digitális vízjellel), vagy időintervallumokat szabnak meg az objektum felhasználására, megelőzve a visszaéléseket.

A szerzői jogi korlátok akadályozzák a nemzeti digitalizálási program teljes körű végrehajtását, hiszen a program egyértelmű célja a holland kulturális örökség magas minőségű, hosszú távú és nyílt elérése. Erre az ellentmondásra Hans Jansen e témában tett megjegyzése is felhívta a figyelmet: „Ez furcsa módja a szerzői jogi kockázatok és felelőségek terjedésének. Arra kérjük az intézményeket, hogy bizonyosodjanak meg a szerzői jogok tiszta és megfelelő hátteréről, hiszen végül bármilyen követeléssel állnak elő, az a Holland Nemzeti Könyvtár felelőssége lesz, mivel mi tesszük elérhetővé ezeket a tartalmakat.”<sup>8</sup> Szerencsére ilyen jellegű gondok csak nagyon ritkán merültek fel.

## Együttműködés más digitalizálási programokkal

A Memory of the Netherlands nagyon fontosnak tartotta az együttműködést más digitalizálási programokkal. A számos együttműködő partner közül három programot emelnék ki: az egyik a *Metamorfoze*, amelynek célja az igen rossz állapotban lévő papíralapú kulturális gyűjtemények (könyvtári könyvek és hírlapok, valamint levéltári anyagok) megmentése. Számos gyűjteményt digitalizáltak és tettek közzé a Memory of the Netherlands honlapján. Ennek kiemelkedő példája *Vincent van Gogh* leveleinek digitalizálása és elérhetővé tétele. Egy másik fontos együttműködési lehetőség az Egészségügyi, Jóléti és Sport Minisztérium (VWS) Háborús Örökségek Programja (*Erfgoed van de Oorlog*), melynek keretében számtalan holland kulturális és kutatási intézmény együttműködésével digitalizáltak eredeti második világháborús anyagokat, melyeket az interneten is közzétettek. A harmadik pedig a Holland Oktatási, Tudományos és Kulturális Minisztériummal (OCW) közös digitalizálási program, a *Digitaliseren met Beleid*. Ebben az együttműködésben a Memory of the Netherlands program infrastruktúra-szolgáltató szerepet tölt be olyan intézmények számára, amelyeknek felszereltsége nem elégséges saját digitális gyűjteményeik interneten való közzétételéhez.

## A program napjainkban

A Memory of the Netherlands az egyik legrégebbi és leggyakrabban látogatott adatbázis a holland művészettel, kultúrával és történelemmel foglalkozó adatbázisok között. A program 1999-től 2009-ig tartott az Oktatási, Kulturális és Tudományos Minisztérium finanszírozásában. Az adatbázis feltöltése 2012-ben fejeződött be. A honlapot továbbra is a KB tartja fenn.

## A Delpher Platform

A 2011-ben merült fel először a Delpher program gondolata, mely az előző évtized digitalizálási kezdeményezéseire épül, a *digitalizált anyagok közzétételi platformja és a holland digitalizált kiadványok teljes szövegű keresője*.<sup>9</sup> A projekt célja, hogy elérhetővé tegyék a KB és valamennyi holland könyvtár gyűjteményében létező összes, 1470 óta Hollandia területén megjelent könyvet, hírlapot és folyóiratot.

A szolgáltatásnak két fontos eleme van: az állandó azonosítókkal (persistent identifier) rendelkező közzétételi platform és az adatok újrafelhasználási lehetőségeinek biztosítása más felületeken is. Emellett a szolgáltatás igen fontos része a teljes szöveges keresési környezet biztosítása.

2013 novemberében indult a Delpher, mely akkor több mint egymillió könyvhöz és újsághoz biztosított hozzáférést. A szolgáltatás jelenleg is teljes körűen működik, s mind a kutatók, mind az egyéni felhasználók körében rendkívül népszerű.

Az első pillanattól kezdve egyértelmű volt, hogy a KB-nek a projekt sikeres végrehajtásához átfogó együttműködésre van szüksége nemcsak az egyetemi könyvtárakkal, hanem a privátszférával is (pl. Google, ProQuest). 2011 és 2013 között a meglévő hálózatokra építve a leideni, amszterdami, utrechti és groningeri egyetemi könyvtárak, a The Royal Academy of Sciences és a KB közösen *nemzeti platformot* hozott létre a teljes szövegű digitalizált anyagok hozzáférése érdekében. A projekt már indulásakor rengeteg nehézséget hordozott magában. A különböző feladatkörök és funkcióbeli különbségek miatt rendkívüli kihívás volt megtalálni az egysúlyt a nemzeti könyvtár és az egyetemi könyvtárak között. Az eltérő felhasználói igényekből adódó nézetkülönbségek összehangolása is komoly nehézséget okozott. Az együttműködő partnerekre nem csupán azért volt szükség, mert a könyvtár nem rendelkezett az összes tartalommal, hanem azért is, hogy biztosak

lehessenek benne, hogy a végeredmény találkozni fog partnereik és a felhasználók elvárásaival.

## A Delpher program napjainkban

Jelenleg a Delpher több millió oldalnyi digitalizált szöveg (holland hírlapok, könyvek, magazinok és rádió-közlemények) szavankénti kereshetőségét biztosítja. A platform a XV–XXI. század közötti időszakból több mint 1,3 millió oldalnyi újság és magazin, illetve több mint 320 000 könyv eredeti szövegének kutathatóságát kínálja minden felhasználója számára. A Delpher minden anyaga szabadon felhasználható magán- és kutatási célra egyaránt.

### • Hírlapok digitalizálása

Az újságok gyűjteménye két részből áll: létezik egy alapgyűjtemény, mely a nemzeti könyvtár gyűjteménye és van egy ún. külső gyűjtemény, amely biztosítja, hogy a felhasználók más intézmények adatbázisaiban is kereshessenek olyan újságokra, melyek a KB gyűjteményének nem részei (pl. *Archief Eemland, Krantenbank Zeeland, Noord-Hollands Archief, Regionaal Archief Alkmaar en Waterlands Archief*). Az alapgyűjteménybe mintegy 11 millió oldalnyi újság tartozik az 1618 és 1995 közötti időszakból. Ez a mennyiség kb. 15%-a az összes valaha Hollandiában megjelent hírlapnak. Az újságok listája (közel 7000 cím) a KB oldalán található,<sup>10</sup> ahol részletesebben is olvashatunk a projektről, illetve arról a tudományos testületről, amely a projektben résztvevő újságokat kiválasztotta. Ugyancsak a könyvtár honlapján tekinthető meg azon újságok listája is, amelyeket a jövőben terveznek digitalizálni, és a szolgáltatásokba ilyen formában bekapcsolni.

### • Könyvek digitalizálása

A Delpher könyvgyűjteménye is két részből áll: az alapgyűjteményből, valamint a Google gyűjteményből. (Erre a megkülönböztetésre a keresési lehetőség különbözősége miatt van szükség.)

Az alapgyűjtemény mintegy ötvétezer könyvet tartalmaz a XVII. és a XX. század közötti időszakból. Ez a Holland Irodalom Digitális Könyvtára (*Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren, DBNL*), amely a legnagyobb digitális kultúrtörténeti gyűjtemény a holland nyelvről és a holland irodalomról, s a holland és a flamand irodalom kulcsfontosságú szövegeit tartalmazza. A digitális gyűjtemény több ezer irodalmi szöveget, másodlagos irodal-

mat és egyéb információkat (életrajzok, portrék, egyéb hiperhivatkozások) tartalmaz. A gyűjteményt a DBNL alapítvány támogatja, melyet a Holland Irodalmi Társaság (*Maatschappij der Nederlandse Letterkunde*) 1999-ben alapított.

A digitalizált könyvgyűjtemény másik része a Google gyűjtemény. 2010-ben a Holland Nemzeti Könyvtár és a Google megállapodást kötött a könyvtár gyűjteményéből minimum 160 000 szerzői jogi védelem alá nem eső könyv digitalizálásáról és azok ingyenes hozzáférhetőségéről a Google, a KB és majd megfelelő időben az Europeana használói számára. A gyűjtemény holland történelmi, jogi és társadalmi kiadványokat tartalmaz a XVIII. és XIX. századból. Ez a projekt teljes egészében megfelel a KB azon célkitűzésének, hogy digitalizálja a teljes holland könyv-, hír- és folyóirat-állományt 1470-től kezdődően. A projekt fontos hivatalos iratai megtalálhatóak a KB honlapján, többek között a Könyvtár és a Google együttműködési megállapodása is.

#### • Folyóiratok digitalizálása

A projekt keretén belül kb. 1,5 millió oldalnyi anyag került digitalizálásra, mely hozzávetőlegesen száz folyóirat anyagát jelenti a XIX–XX. századból. 2017 májusában a gyűjtemény újabb 75 címmel bővült. A munkálatok ideje alatt a folyóiratokat sajnos ki kellett vonni a használatból, ezért a Nemzeti Könyvtár állományában ideiglenesen nem hozzáférhetőek.

#### • Rádiós hírközlemények digitalizált gyűjteménye

A gyűjtemény 1,8 millió lapnyi rádiós hírközleményt tartalmaz az 1937-től 1989-ig<sup>11</sup> tartó időszakból. A gyűjteményben a Holland Hírügynökség rádió közleményeinek gépelt oldalai találhatóak. Ezek a szövegek többnyire rádiós hírműsorok, de sok esetben a gépelt szöveget kiegészítik kézzel írt jegyzetek és utasítások, melyek a bemondó munkáját és felkészülését segítették.

#### A Delpher Platform újabb fejlesztései

A Delpher platform – mind tartalmi, mind technikai vonalon – napjainkban is folyamatosan fejlődik.

*A 2016–2017-es tartalmi újdonságok:* • 2016 augusztus: a mikrofilm–digitalizálás megújítása; • 2017 március: külső újságok adatbázisainak növekedése; • 2017 május: a folyóirat-adatbázis 75 új folyóirat-címmel bővül.

A Delpher program fő törekvése, hogy 2018-ig a

könyvtár teljes digitális tartalmát – az azonosításhoz szükséges adatokkal (név, hely) együtt – nyílt hozzáférésű adatként kínálja minden felhasználója számára.

Korábban már többször említettem a szerzői jog problematikáját, amellyel a KB-nak is több digitális projektje esetében is szembe kellett néznie. A szerzői jogi kérdések tisztázását illetően a közelmúltban nagyon fontos előrelépés történt Hollandiában.

2017. május 8-án a KB és a holland szerzői joggal foglalkozó *Stichting Lira* (Literaire Rechten Auteurs), azaz *szerzői jogi alapítvány* megállapodást írt alá, melyben megegyeztek, hogy a Hollandiában kiadott azon folyóiratok és könyvek szerzői jogaival, amelyek már nincsenek kereskedelmi forgalomban, a Holland Irodalom Digitális Könyvtára (DBNL) és a szerzők közösen rendelkezzenek. E szerződésnek köszönhetően a digitalizált szövegek (elsősorban a magazinok) online elérhetőek lesznek, s a cikkek és könyvek szerzői 2017-től a *Lira* útján jogdíjat kapnak.

A KB célja, hogy a digitális szövegeket a lehető leg szélesebb körben elérhetővé tegye. Ezt nagyon óvatosan kell megtenni, tiszteletben tartva az alkotók érdekeit. Az olyan nagyszabású digitalizálási projektek esetében, mint amilyen például a DBNL, a KB számára lehetetlen minden egyes szerzőt külön megtalálni; a rengeteg idő és a járulékos költségek miatt a szükséges előzetes engedélyek beszerzése a DBNL számára nem járható út. E nehéz és költséges kereséseknél a szerzőknek egyértelműen felajánlják a Szerzői Jogtulajdonosok Egyesületével kötött kollektív szerződést. A KB továbbra is tiszteletben tartja azokat a szerződéseket, amelyeket a DBNL és a KB az egyes szerzőkkel a közelmúltban megkötött.

A *Lira* a szerzőknek kompenzációt nyújt szövegeik használatáért. 2017-től kezdődően azok a szerzők, akiknek a munkája a DBNL-ben megjelent, szerény díjat kapnak, amely megfelel a DBNL nem kereskedelmi jellegének. A *Lira* feladata tájékoztatást adni a szerzőknek a díjazás elosztásáról.

#### KB ResearchLab

A *ResearchLab* a nemzeti könyvtár kutatókkal való kapcsolattartást segítő platformja, amely elősegíti a KB által őrzött tartalmak feldolgozását. A Labor egyik alapelve, hogy a kutatók megoszthassák egymással eredményeiket, kombinálva a virtuális és a fizikai környezetet.

A labor legfontosabb elemei a következők:

- a) virtuális környezet kialakítása új technológiák és prototípusok kísérletezésével,
- b) hozzáférés a KB adatállományához,
- c) saját személyzet a kutatási részlegen belül, akik a fejlesztéseket és a ResearchLab egyéb programjait koordinálják.

A ResearchLab a KB kutatási részlegének infrastruktúrájára épül. A résztvevő kutatócsoportok számos együttműködő kutatásban érdekeltek, amelyek a digitális tartalmak és a szemantikus webtechnológiák megőrzésére, illetve ezeknek a területeknek a tökéletesítésére és gazdagítására fókuszálnak. Létrehoztak egy ún. játékkeret (sandbox) ezeknek az innovatív eszközöknek a tesztelésére, kipróbálására és fejlesztésére. 2011 óta aktívan vizsgálják a digitális kutatások különböző területeit a KB szakembereivel közösen. 2013-ban az összegyűjtött tapasztalataikat és más könyvtárak (ezek közül a legfontosabbak: Harvard Library Lab, New York Public Library Labs és a British Library Lab) gyakorlatát látva úgy döntöttek, hogy ezeket a „sandbox”-okat megfelelő laboratóriumi környezetbe fejlesztik. Ekkor már támaszkodni lehetett egy már létező hálózatra a Holland Akadémiai Közösségen belül, akik lelkesen osztották meg saját fejlesztési eszközeiket. A ResearchLab 2013 szeptemberében egy bétát megelőző állapotba került. Az első valódi nyilvános megjelenés a KB három hónapos ösztöndíjának támogatása volt, amelyet azóta is évente ajánlanak fel egy-egy kutatónak. Az ösztöndíj fókuszában minden esetben olyan tudományos kérdés megválaszolása áll, amely magas szintű számítástechnikai és informatikai ismereteket igényel.

2014 első felében tovább fejlődött a Labor, és 2014 júniusában Hágában a DH Benelux konferencián bemutatották a ResearchLab prototípusát. A közeljövőben tervezik egy virtuális környezet kifejlesztését a Holland Nemzeti Könyvtáron belül, újabb digitális kutatási programok létrehozását, illetve a már korábban említett Delpher platformmal való integrálódást.

## A KB digitális projektjei napjainkban

A Holland Nemzeti Könyvtár az elmúlt húsz évben nagyszabású szervezeti és szolgáltatási fejlesztéseket hajtott végre, és ezt tervezi folytatni a jövőben is. 2010-ben a KB egy átmeneti fejlesztésbe kezdett, hogy valódi digitális könyvtárrá váljon. Mottója „*The future of the KB is digital*”. A digitális könyvtár programja ambiciózus célokat tűzött ki maga elé a digitális tartalom, az infrastruktúra és a digitális szolgáltatásokra vonatkozóan. Ennek keretében két

dologra fókuszált: tovább fejleszteni a nemrég megnyitott Delpher portált, ezzel hozzáférést biztosítani a 30 millió oldalnyi digitalizált holland örökséghez, és továbbfejleszteni a korábban megnyitott KB REsearchLab kísérleti platformot a könyvtár, illetve más intézmények kutatói számára.

## Összegzés

Igyekeztem bemutatni a Holland Nemzeti Könyvtár digitális fejlődésének állomásait, nehézségeit és továbbfejlesztési lehetőségeit. A nemzeti könyvtáraknak a világ minden táján proaktívan kell szembenézniük a felhasználók igényeinek változásával és ezekre azonnali válaszokat kellene nyújtaniuk. A könyvtári innováció olyan terület, amely rendkívül ellentmondásos a könyvtár- és informatika-tudományon belül. A legtöbb könyvtári innovációval foglalkozó irodalom arról számol be, milyen új szolgáltatásokat nyújtanak, vagy milyen rendszereket használnak, anélkül hogy figyelmet fordítanának arra, milyen újabb kihívásokat jelent ez az adott szervezet, intézmény számára. Kevés tanulmány foglalkozik a digitalizálás és könyvtári innováció során óhatatlanul felmerülő szervezeti változásokkal, azzal, hogy ezek a fejlesztések hogyan befolyásolják a könyvtár szervezeti felépítését és átalakulását. A könyvtári innováció vizsgálata elsősorban elméleti látószögéből történik, de ezek sajnos nem mindig kínálnak a gyakorlatban is alkalmazható megoldási lehetőségeket.

Éppen ezért nagyon fontosnak tartom, hogy rendszeresen tájékozódjunk más nemzeti könyvtárak stratégiáiról, új kezdeményezéseiről és megvalósítási gyakorlatairól. Fontos, hogy megértsük problémáikat, továbbgondoljuk sikereiket, és a felhasználható jó megoldásokat beépítsük saját próbálkozásainkba.

## Jegyzetek

1. Holland Nemzeti Könyvtár – Koninklijke Bibliotheek, Nationale Bibliotheke van Nederland
2. IFLA – *International Federation of Library Associations and Institutions* (Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége)
3. FID – *International Federation for Information and Documentation* – Információ és Dokumentáció Nemzetközi Szövetsége
4. LIBER – *Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche* (Association of European Research Libraries) Európai Tudományos Könyvtárak Egyesülete

5. UDC – Universal Decimal Classification Consortium – az ETO-t karbantartó nemzetközi konzorcium
  6. A teljes gyűjtemény és metaadatai nyilvánosan elérhetők az interneten is: [www.memoryofthenetherlands.nl](http://www.memoryofthenetherlands.nl)
  7. CRIJNS, Huibert – RADEMAKERS, Anna: Memory of the Netherlands. Past and future of the Dutch National Database on Cultural Heritage = Alexandria, 21. vol. 2009. 2. no. 1–17. p. (idézett szöveg: 2. p.)
  8. uo. (idézett szöveg: 7. p.)
  9. Delpher – <http://www.delpher.nl>
  10. <https://www.kb.nl/kbhtml/delpher/documentatie/kranten/delpherselectie26062017.pdf>
  11. 1937-ben volt az első holland rádióadás, és 1989-ben kezdte a Holland Hírügynökség, az ANP a digitális sugárzást.
- Irodalom**
- BALK, Hildelies – KWANT, Elsbeth – NEUDECKER, Clemens: What makes innovation work? Innovation practice in the National Library of the Netherlands = IFLA Journal, 40. vol. 2014. 3. no. 154–168. p.
- BOSENBROEK, Martin – JANSEN, Hans: Copyright acts as obstacles for digital libraries. The Dutch experience = Alexandria, 20. vol. 2008. 2. no. 101–104. p.
- CRIJNS, Huibert – RADEMAKERS, Anna: Memory of the Netherlands. Past and future of the Dutch National Database on Cultural Heritage = Alexandria, 21. vol. 2009. 2. no. 1–17. p.
- Delpher – <http://www.delpher.nl/> (megtekintve 2018. január)
- Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren – [www.dbnl.org](http://www.dbnl.org) (megtekintve 2018. január)
- KB ResearchLab – [www.kb.nl](http://www.kb.nl/) (megtekintve 2018. január)
- Koninklijke Bibliotheek – <https://www.kb.nl/> (megtekintve 2018. január)
- Memory of the Netherlands – <http://www.geheugenvannederland.nl/en> (megtekintve 2018. január)
- SCHNEIDERS, Paul: Libraries in the Netherlands = IFLA Journal, 24. vol. 1988. 3. no. 145–156. p. ([http://tmt-archive.omikk.bme.hu/show\\_news.html?id=1881&issue\\_id=8.html](http://tmt-archive.omikk.bme.hu/show_news.html?id=1881&issue_id=8.html))
- Beérkezett: 2018. január 16.*



### **Új EMMI rendelet a Minősített Könyvtár címről és a Könyvtári Minőségi Díjról**

A Magyar Közlöny 2017. évi 209. számában jelent meg „A Minősített Könyvtár cím” és a Könyvtári Minőségi Díj adományozásáról szóló 33/2017. (XII. 12.) EMMI rendelet (33531. p.). A rendelet a Könyvtári Intézet feladatkörét a cím és a díj adományozása kapcsán kibővítette.

Az Intézet feladatává vált többek között a pályázati felhívás előkészítése, a beküldött pályázatok szöveges szakmai értékelése, a helyszíni ellenőrzéssel kapcsolatos feladatok elvégzése, a könyvtári önértékelés szempontrendszerének meghatározása.

A feladatokkal kapcsolatos eljárásrendet a miniszter által jóváhagyott ügyrendben és szabályzatban az Intézet a későbbiekben közzéteszi a honlapján.

*Katalist, 2017. december 15. Hangodi Ágnes tájékoztatása*